

تاریخ مختصر موسیقی ژاپن

هنگامی که از اصطلاح «نیهون انگاکو» (Nihon ongaku) (موسیقی ژاپن) سخن به میان آید، اکثریت مردم ژاپن آنرا به موسیقی درباری «گاگاکو» و تحت تأثیر موسیقی «کوتو»، که بوسیله دختران «کیمونو» پوش اجرا میشود، با شکل‌های دیگر موسیقی سنتی، تعبیر می‌کنند و هرگز مفهوم موسیقی مدرن را که بوسیله ارکستر اجرا میشود، در نظر نمی‌آورند. آنان تصور می‌کنند اگر موسیقی شامل فن آهنگسازی به شیوه غرب باشد، ناگزیر از مقوله موسیقی ژاپنی جداست و باید به عنوان «یوگاکو» یا «سی یوانگاکو» (Seiyo ongaku) (که بمعنای موسیقی غربی است) طبقه بندی شود. بنابراین از نظر این دسته، «ایکو ما-دان»، «ترشیرو ماپوزومی»، «تورو تاکه میتسو»، «یوشیر ایریتو» و بسیاری از آهنگسازان دیگر که بردنای کنونی موسیقی ژاپن تسلط دارند، «آهنگسازان ژاپنی موسیقی غربی» بشمار می‌آیند.

ولی این نیز حقیقتی است که نظری مخالف با تعریف بالا مورد پشتیبانی عده زیادی، بویژه صاحب نظران در فن موسیقی، قرار دارد. مدافعین نظر اخیر می‌گویند که موسیقی ژاپن باید شامل تمام انواع موسیقی باشد که بوسیله آهنگسازان ژاپنی بوجود آمده، دست کم یکبار در ژاپن اجرا شده یا در حال حاضر اجرا میشود. بنابراین «موسیقی ژاپنی» رامی‌توان به «موسیقی در ژاپن» و «یوگاکو» را به «موسیقی به شیوه غرب» تعبیر کرد.

تعریف دیگری نیز از موسیقی ژاپن بوسیله بعضی از صاحب نظران عرضه میشود. اینان موسیقی ژاپن را نوعی موسیقی صرفاً هنری و سنتی و جدا از آوازهای فولکلوریک، آوازهای محلی کودکان و سایر انواع موسیقی محلی توصیف می کنند. ولی چنین می نماید که نظراخیر نسبت به نظرات پیشگفته از پشتیبانی کمتری برخوردار است.

بهر حال برای آنکه بتوان از موسیقی در ژاپن کم و بیش تصویری کلی بدست داد، دومین استدلال مناسب تر بنظر می رسد.

بطور کلی موسیقی ژاپن را می توان به دو نوع موسیقی سنتی و «یوگاکو» (موسیقی به شیوه غرب) تقسیم کرد. موسیقی سنتی را که اغلب «هوگاکو» (موسیقی سرزمین ژاپن) نامیده میشود، می توان شامل «گاگاکو» (موسیقی درباری)، «توگاکو» (موسیقی دراماتیک باماسک)، موسیقی «کوتو»، «سامی زن» (Samisen) و دیگر انواع موسیقی هنری و فورم های مختلف موسیقی فولکلوریک دانست، در حالیکه «یوگاکو» از دو نوع تشکیل شده است، موسیقی هنری و درعین حال ترییتی و موزیک مردم پسند (پاپ) که شامل جاز، تصنیف، تانگو و موسیقی هاوایی است.

موسیقی ژاپن طی تاریخ دراز خود گاهی صرفاً ملی و زمانی آمیخته با موسیقی بیگانه (غیر بومی) بوده است.

فورم های ابتدائی موسیقی ژاپن را می توان در نقش های قدیمی سفال و نیز در تفسیر یک کتاب تاریخ باستانی چین مشاهده کرد. بموجب مدارک چینی: «مردم ژاپن در مراسم تشییع جنازه می نوشتند، می خوانند و می رقصند تا روح شخص مرده را تسلی دهند.» بعضی از آثار سفالین که از قبرهای بسیار قدیمی بیرون آورده شده حامل نقشهائی از یک زن و کودکی بر پشت او است که ظاهراً در حال آواز خواندن است و یک مرد با نوعی چنگ که روی زانویش قرار دارد.

در «کوجی کی»، مجموعه ای از داستانهای افسانه ای قدیم ژاپن که در قرن هشتم گردآوری شده است، از نوعی رقص سخن بمیان آمده که در «عهد خدایان» اجرای می شده است. در قسمتی از این کتاب، تحت عنوان «حصار سنگی آسمان چنین میخوانیم:» «آماتِه راسو-امی کامی» یا الهه خورشید از شدت غم و اندوهی که بدرفتاری و ظلم برادر جوان ترش موجب آن بود، خود را در حصاری سنگی محبوس کرده و از خروج از آنجا اعراض می کرد. تمام جهان را تاریکی محض گرفته و زیر سلطه انواع شیاطین قرار داشت. اموی کانه نو کامی،

عاقبت‌ترین خدایان ، چاره‌ای اندیشید و دستور داد تا مراسم شادمانی جلوی حصار سنگی اجرا شود. دعایی خواندند. آنگاه الهه‌ای بنام «اوزومنو-میکوتو» باسینه‌ها و شکم‌عریان، بر روی يك تگار چوبی وارونه رقصید. هزاران رب‌النوع و الهه که شاهد این رقص مسخره بودند ، بخنده در آمدند . الهه خورشید شگفت زده از آنچه که در بیرون می‌گذشت، در را گشود و به سبکی چندگام برداشت تا بیرون را ببیند.

و سپس يك رب‌النوع نیرومند، دستش را محکم گرفت و او را از حصار سنگی بیرون کشید و دیگر خدایان در غار را باطناب مقدس مهر و مرم کردند. بهر حال موسیقی ژاپن در دوره‌های باستان، بخصوص تا قرن ششم ، بطوریکه از نقش‌های سفالین و نوشته‌های مستند و متعدد برمی‌آید ، بیشتر بر آوازیای قصائد متکی بود و در بسیاری موارد بوسیله ۵ یا ۶ ساز زهی همراهی میشد. فلوت‌های ساخته شده از خیزران و نوعی طبل نیز در این دوره مورد استفاده بود.

در پایان قرن پنجم ، آشنائی با موسیقی و رقص دیگر کشورهای آسیائی، بویژه چین و کره در ژاپن آغاز شد، هرچند که بسیاری از این انواع موسیقی بوسیله خارجیان نواخته می‌شد و مردم ژاپن چیز زیادی از آن نیاموختند .

اولین بررسی اساسی درباره «موسیقی خارجی» در قرن هفتم صورت گرفت. در آن هنگام يك نفر از اهالی کره ، «گیگاکو» (یا نوعی از نمایشنامه ماسک‌دار) را که ریشه اصلی آن از تبت بود، به ژاپن آورد. بدنبال آن موسیقی کره ، چین، تایلند، ویتنام و دیگر کشورها به سرزمین ژاپن آمد که با انواع موسیقی و رقص‌های سنتی ژاپن در آمیخت و پایه‌های گاکاکو (موسیقی درباری) را در قرن هشتم پی‌نهاد . و این همان موسیقی ظریفی است که هماهنگ با ذوق مردم ، امروز بوسیله موسیقیدانان کاخ شاهی ، در مواقع مخصوص نواخته می‌شود .

با سقوط خاندان «تایرا» در قرن دوازدهم ، «گاکاکو» نیز به انحطاط گرائید و جای خود را به نوعی موسیقی ، نزدیک‌تر به موسیقی ای‌ملی مانند «هی که بی‌وا» (یا «هیکیوکو») سپرد . «هی که بی‌وا» بازگوکننده داستان غم‌انگیز خاندان تایرا است و بوسیله سازی بنام «بی‌وا» که چهارزده دارد ، نواخته میشود .

اجراکنندگان «هی که بی‌وا» که بیشترشان نابینا هستند، ضمناً به اجرای

«ژوروری» (نوعی بالادراماتیک) می‌پرداختند و نیز به تکمیل «سامیزن» ، سازی با سه زه مانند بالالایکا که برای اجرای بسیاری از انواع موسیقی سنتی ژاپن مانند «ژوروری» و «ناگاووتا» لازم است) کمک کردند .

موسیقی باصطلاح «سامیزن» در عصر «ادو» (۱۸۶۷ تا ۱۶۰۰) نضج گرفت. «ناگاووتا» بعنوان قسمت عمده نمایشنامه «کابوکی» پیشرفت کرد. در تاریخ موسیقی ژاپن، عصر ادو بعنوان دوره پیدایش و اعتبار موسیقی مردم پسند مشهور شده است و دوره‌های «ژوروری» ، «ناگاووتا» ، «گی‌دایو» ، «کاتویوشی» ، «کی‌یوموتو بوشی» و «توکی‌وازو-بوشی» را در بر می‌گیرد.

در اواخر قرن ۱۹ ، ژاپن درهای خود را بروی جهان گشود و اینکار به هجوم فرهنگ و موسیقی غرب منجر شد. موسیقیدانان روشن بین فعالانه شیوه‌های فنی آهنگسازان غرب را در آثار هنری خویش بکار گرفتند .

رنتار و - تاکی با ایجاد «چهار فصل» (- مجموعه‌ای از آریاها همراه با آواز جمعی مشهور «گل» -) در ایجاد موسیقی هنری به شیوه غرب ، در ژاپن پیشقدم گردید. کوزاکو - یامادا نیز ، هنگامیکه در آلمان به تحصیل اشتغال داشت ، يك اثر سمفونيك نوشت .

در سالهای بین ۱۹۱۸ تا ۱۹۲۷ ، «کوزاکو - یامادا» «سن‌سوی-فیوجی» و بسیاری دیگر از آهنگسازان ، شیوه‌های سنتی را در آثار خود بکار بردند . در حالیکه می‌چی‌یو - می‌یاجی موسیقیدانی به سبک «کوتو» به عرضه قطعات جدیدی پرداخت که از شیوه‌های آهنگسازی غرب قویاً تأثیر گرفته بود.

از زمانی که کونی هیکو-هاشی موتز، در سال ۱۹۲۸ ، با معرفی دو آریا ، شیوه جدیدی از آهنگسازی را با موفقیت ارائه داد ، روشهای متنوع موسیقی اروپائی نیز در ژاپن مورد توجه قرار گرفت. ارکسترهای سمفونيك بوجود آمد، گروههای اپرا تشکیل شد و در هر رشته از فعالیت‌های هنری پیشرفتی يك نواخت و دائمی ادامه یافت تا اینکه در زمان جنگ دوم جهانی، فرهنگ نیز تحت نظارت حکومت نظامی قرار گرفت .

پس از جنگ یوشیرو - ایرینو با معرفی موسیقی دود کافونيك و توشیرو-مایوزومی با ارائه موسیقی کنکرت و الکترونیک، روشهای جدید پدید آوردند که اجباراً مفهوم موسیقی را در ذهن نیز تغییر داده است.

موسیقی سنتی نیز شدیداً تحت تأثیر روشهای گوناگون جدید می‌باشد و آفرینش انواع موسیقی جدا از چهارچوب «یوگا کو» و «هوگا کو»، مشکل

بزرگی ایجاد کرده که در آینده باید به بررسی آن پرداخت .
پیشرفت سریع وسایل ارتباط جمعی که شامل تلویزیون هم میشود، به
سلطه همه جانبه آوازه‌های مردم پسند ژاپن در دنیای موسیقی آن کشور منجر
شده است . با توجه به اینکه مردم همه میخواهند موسیقی همواره در حال
تغییر و دگرگونی باشد، آهنگسازان ژاپن تقریباً به ایجاد تمام انواع موزیک
از سنتی تا مدرن و از جاز، تانگو و تصنیف تا موسیقی هاوایی و آمریکای
لاتین، دست می‌زنند . و انتظار میرود که این تمایل حداقل تا دهسال آینده
همچنان باقی بماند .

ترجمه ، فائزه طباطبائی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی